

Austerlitz: Sært fascinerende erindringsglimt om et liv i Europa

Den unge Austerlitz. Udsnit af bogens forside.

Bo Heimann
02.09.2023

BØGER // ANMELDELSE – W.G. Sebalds roman, der netop er oversat til dansk, er en særegen fortælling om Europa efter anden verdenskrig og handler om Jacques Austerlitz' jagt på sig selv. Ligesom Europa er hans liv væltet sammen som murbrokker. Efterhånden som han genfinder sin smertefulde historie, skabes en udstrakt undersøgelse af historie og hukommelse, skriver Bo Heimann.

ROMAN: Austerlitz

Forfatter: W.G. Sebald

Oversat af Niels Brunse. 242 sider.

Er udkommet på Gyldendal, 2023.

Du må lade dig synke ned, lade dig omslutte af prosaen, hengive dig tålmodigt til dens melankolske langsommelighed, hvis du vil ind i W.G. Sebalds verden. Han gør nemlig i lange sætninger med detaljerige observationer og digressioner, der indledningsvist nok vil frustrere mange læsere. Men hæng endelig på.

Sebald tager os med tilbage til det kuldslåede og krigsramte Europa anno 1940'erne og lader sin fortælling bære os frem til 1990'erne.

“Et menneske uden historie er et menneske i frit fald

Undervejs virker meget delvist mørkeramt, da erindringerne ikke står helt klare, men får vi overvundet vores opgivenhed over dunkelheden, for sætningernes længde, tekstens omvendte ordstillinger, manglende afsnit og dens fortløbende omstændige og monotone stil, der bærer en vis hypnotisk effekt med sig, og sættes utålmodighedens ønsker om fremdrift, punktummer, afsnit og korte sætninger til side, så åbner der sig en europæers særegne erindringer op for vores øjne – og med de erindringer en diskussion af tid og erindring og af verden af i går, som måske netop kun på dén måde kan reddes fra forglemmelsen.

W.G. Sebalds roman er en særegen fortælling om Europa efter anden verdenskrig, drejet op omkring Jacques Austerlitz' jagt på sig selv. En navnløs fortæller møder Austerlitz tilfældigt på stationen i Antwerpen, hvor Austerlitz studerer banegårdens arkitektur.

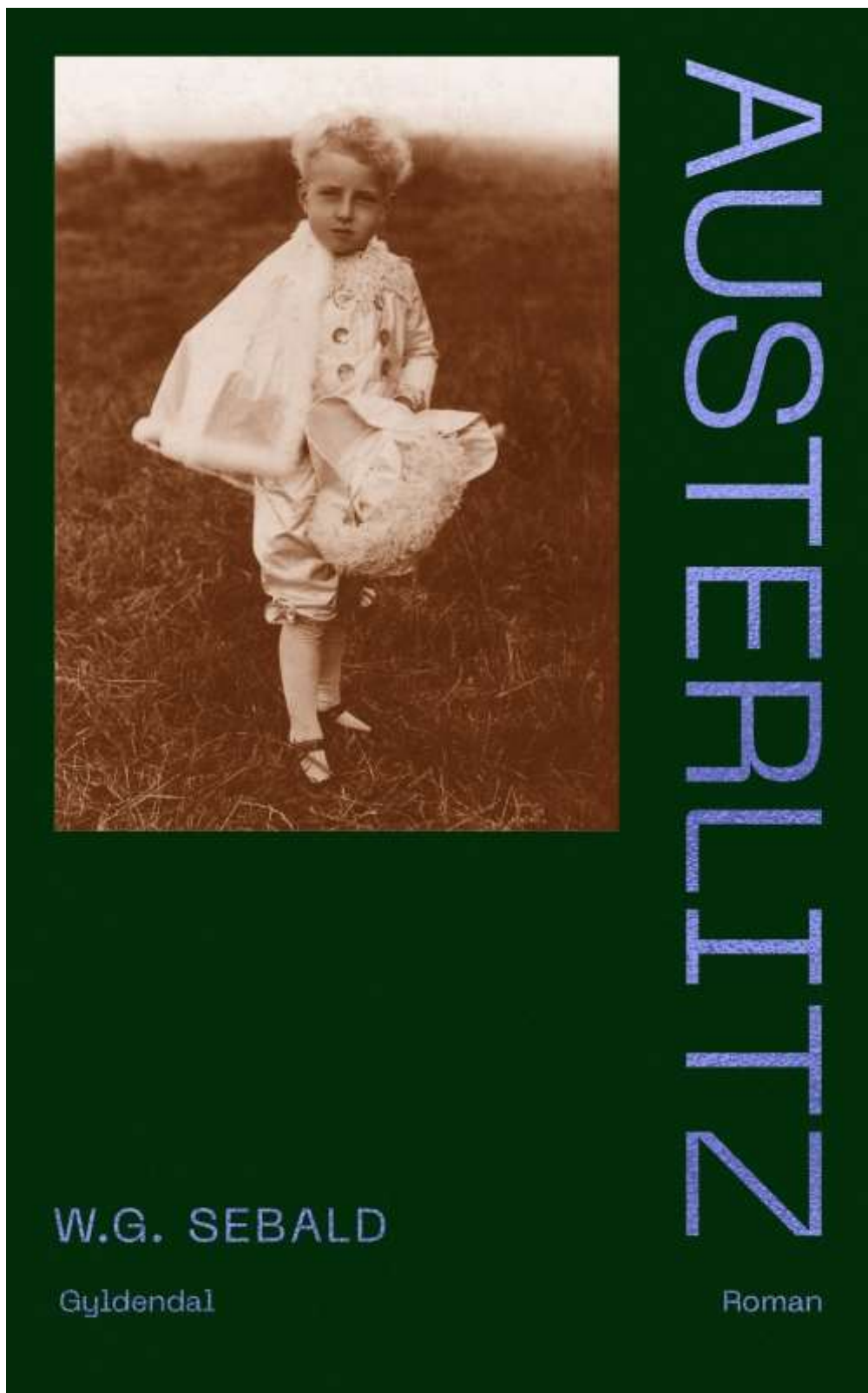
Sebald skrev Austerlitz i 2001 og nød straks international anerkendelse for værket. Foto: Wikimedia

Et venskab opstår, og langsomt får fortælleren og vi læsere indblik i Austerlitz' liv fortalt af ham selv – født i Prag af jødiske forældre, reddet fra kz-lejrene ved at blive sendt til England som lille (moderen forsvinder sidenhen i Theresienstadt, faderen i Paris), opvokset som adoptivsøn under navnet Dafydd Elias hos et bistert og ordløst præstepar i Wales, tynget af prædikener om synd, straf og fortabelse i et tavst hus uden radio og aviser, hvor vinduerne aldrig blev åbnet, sendt på privatskole, får først som 15-årig sit rigtige navn at kende, reddet af skolebiblioteket og en årvågen lærer, senere bosat i Frankrig, hvor han går på førtidspension i 1991 efter at have virket som lærer gennem 30 år.

På sporet af sit livs brikker og røde tråde

Austerlitz begynder tidligt at skrive, fortæller han, men ved ikke, hvad han skal stille op med de mange tekster, der bliver ved med at være skitser. Han kan ikke gøre dem færdige. Han laver fotografiske eksperimenter og bliver fortryllet af processerne i mørkekammeret. Fotografiet forbliver dog en hobby. Kærester og venner berettes der intet om. Ligesom Europa efter anden verdenskrig er hans liv væltet sammen i murbrokker.

Han begynder derfor som en arkæolog at udgrave det. Et menneske uden historie er et menneske i frit fald. Han studerer dog først og fremmest bygningsarkitektur og med scener fra bl.a. Liverpool Street Station, det monstrøse justitspalæ i Bruxelles, Great Eastern Hotel i London med den imponerende glaskuppel over spisesalens 300 gæster, et antikvariat i nærheden af British Museum, Statsarkivet i Prag, fugtige bygninger med en frygtelig fortid i Terézín/Theresienstadt, der blev brugt til effektiv tilintetgørelse af mennesker, men forskønnet til at fremstå som et hyggeligt resort, kurbyen Marienbad, Nürnberg, den store gravplads i Tower Hamlets, Cimetière de Montparnasse, Nationalbiblioteket i Paris, følger vi Austerlitz' forsøg på at finde brikker og røde tråde i sit liv, hvor også bl.a. Rembrandt, Turner, Goethe, Hitler og ikke mindst hans forsvundne forældre alle spiller en rolle.

Erindringens billeder

Historien skrider frem, og livet er noget, der falder ned over os, synes Sebald at lade os lidt opgivende at forstå, og vi må ikke tage vores erindringer for givet. ”Vores beskæftigelse med historien ... er en beskæftigelse med allerede færdigdannede billeder, graveret i det indre af vores hoveder, billeder, som vi hele tiden stirrer på, mens sandheden ligger på en helt anden kant, et afsides sted, som intet menneske

endnu har opdaget.” Ikke glemme, ikke fortrænge, prøv at huske, prøv virkelig at huske.

Og så alligevel, for hvor stor tillid skal vi have til det umiddelbare? ”Hvis Newton virkelig mente, at tiden var en strøm ligesom Themsen, hvor er så tidens udspring, og i hvilket hav udmunder den til sidst? På hvilken måde adskiller ting, der er dykket ned i tiden, sig fra dem, der aldrig er blevet berørt af den?” Og er det pr. definition godt at grave i fortiden?

“En udstrakt undersøgelse af historie og hukommelse, der fordrer tålmodighed, lidt som at bevæge sig langsomt under vand med begrænset udsyn

Austerlitz ender med at bryde sammen og blive indlagt. ”Det gavnede mig åbenbart kun lidt, at jeg med største tydelighed kunne se mig selv hen over alle de forgangne år som det barn, der fra den ene dag til den anden var blevet skilt fra sit trygge liv: fornuften kunne ikke hamle op med den følelse af at være forstødt og udslukt.” Efter udskrivelsen plejer han sig selv med manuelt arbejde på et gartneri, inden han fortsætter jagten på sin fortid.

Romanen er spændende illustreret med slørede fotografier, der givet spejler vores minder – vi erindrer ikke særligt skarpt og minderne forvitrer med tiden. Der er en tone af skumring og mennesketomme gader i Sebalds tørt konstaterende og næsten meditative prosa, der er umulig at læse hurtigt, og som kræver vores fulde opmærksomhed. Hvis nogen bog virkelig skal høres, imens man støvsuger, laver mad eller cykler rundt i byen, hvilket der kun kan sættes meget store spørgsmålstejn ved, så er det bestemt ikke denne.

Og frustrerende godt for det, for Austerlitz’ smertefulde historie, der væves ind i Europas gang efter anden verdenskrig, er en udstrakt undersøgelse af historie og hukommelse, der fordrer tålmodighed, lidt som at bevæge sig langsomt under vand med begrænset udsyn, som bedst forstås og mærkes, når den følsomt tages ind én lang sætning ad gangen.

Efter publicering af anmeldelsen er et nyt topfoto blevet indsat.

Anden Verdenskrig

erindring

Bo Heimann

Bo Heimann, f. 1971, har som journalist og forfatter skrevet om eksistens, samfund og kultur i 25 år. Han er uddannet journalist fra DJH i 1997. Han er medstifter af Nordic

Modtag POV Weekend, følg os på Facebook – eller bliv medlem!

Hold dig opdateret med ugens væsentligste analyser, anmeldelser og essays i **POV Weekend** – hver fredag morgen.

Det er gratis, og du kan tilmelde dig her →

Ja tak, send mig POV Weekend

POV er et åbent og uafhængigt dansk non-profit medie.

Har du mulighed for at bidrage til vores arbejde? Bliv medlem her →

25 kr./md.

50 kr./md.

100 kr./md.

Overblik

TOPHISTORIER

SENESTE

DEBAT

PODCAST

SPONSOREREDE ARTIKLER

ARRANGEMENTER

POV STUDY

POV International

OM POV

REDAKTION

SKRIBENTERNE

GÆSTESKRIBENTER

SAMARBEJDSPARTNERE

DEBATREGLER

BLIV MEDLEM

COOKIES & PRIVATLIV

Chefredaktion

Annegrethe Rasmussen, (ansv.), chef- og

Fagredaktion

Claus Ankersen, Kulturlisten